

Τό άρθρο 9, παράγραφος 1, τοῦ κανονισμοῦ 473/67 τῆς Ἐπιτροπῆς πρέπει νά ἐρμηνευθεῖ ὑπό τήν ἔννοια ὅτι ἐπιτρέπει τήν παράταση γιά παρωχημένο χρονικό διάστημα, δηλαδή ἀναδρομικῶς, τῆς διαρκείας ἰσχύος ἀδείας ἐξαγωγῆς μέ ἐπιστροφή πού ἔχει καθορισθεῖ ἐκ τῶν προτέρων ἐφ' ὅσον ἡ ἀρμοδία διοικητική ἀρχή κακῶς δέν ἐχορήγησε ἐγκαίρως παράταση λόγω ἀνωτέρας βίας, ἔτσι ὥστε ἡ ἐξαγωγή ἐγινε βάσει νέας ἀδείας, ἡ ὁποία ἀφοροῦσε τήν αὐτή ἐξαγωγή. Στήν περίπτωση αὐτή, ἡ νέα ἄδεια δέν δύναται νά παραγάγει ἀποτελέσματα καί πρέπει νά ἀκυρωθεῖ ρητῶς.

Pescatore

Due

Bahlmann

Ἐδημοσιεύθη σέ δημόσια συνεδρίαση στό Λουξεμβούργο στίς 16 Δεκεμβρίου 1982.

Κατ' ἐντολή τοῦ γραμματέως

Ὁ πρόεδρος τοῦ δευτέρου τμήματος

H. A. Rühl

P. Pescatore

Κύριος ὑπάλληλος διοικήσεως

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΩΣ GERHARD REISCHL ΠΟΥ ΑΝΕΠΤΥΧΘΗΣΑΝ ΣΤΙΣ 2 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1982¹

*Κύριε πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,*

Τό ἱστορικό τῆς προδικαστικῆς διαδικασίας, ἐπί τῆς ὁποίας λαμβάνα σήμερα θέση, δύναται νά συνοψισθεῖ ὡς ἑξῆς:

Ἡ ἐπιχείρηση H. und J. Brügggen, προσφεύγουσα καί καθ' ἧς ἡ Revision στήν κυρία δίκη, διατηρεῖ στό Lübeck ἕνα ἐργοστάσιο ἐπεξεργασίας δημητριακῶν. Ἡ ἐν λόγω ἐπιχείρηση ἔλαβε, γιά τήν ἐξαγωγή στό Περού 595 920 κιλῶν σπόρων δρώμης μερικῶς ἀποφλοιωμένων καί τεμαχισμένων, ἀντί παροχῆς ἀσφαλείας, ἄδεια ἐξαγωγῆς ἰσχύος μέχρι τῆς 31ης Μαΐου 1970, μέ ἐκ

τῶν προτέρων καθορισμένη ἐπιστροφή ἀπό τήν τότε Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel (Υπηρεσία Εἰσαγωγῶν καί Ἀποθεμάτων Σιτηρῶν καί Ζωοτροφῶν). Οἱ ἐν λόγω σπόροι δρώμης ἔπρεπε νά παραδοθοῦν στό Lübeck ἀπό τήν Λαϊκή Δημοκρατία τῆς Γερμανίας σέ δύο παρτίδες κατά τό πρῶτο καί δεύτερο δεκαπενθήμερο τοῦ Ἀπριλίου τοῦ ἔτους αὐτοῦ, μέσω ἐσωτερικῶν πλωτῶν μεταφορῶν. Ἐπειδή ὁ χειμῶνας κατά τόν χρόνο ἐκεῖνο ἦταν ἐξαιρετικά βαρῦς, πράγμα πού εἶχε ὡς συνέπεια νά παγώσουν γιά μεγάλο διάστημα οἱ ἐσωτερικές πλωτές ὁδοί στήν Λαϊκή Δημοκρατία τῆς Γερμανίας, καθυστέρησε ἡ παράδοση τῶν ἀνωτέρω

1 — Μετάφραση ἀπό τά γερμανικά.

προϊόντων, έτσι ώστε μέχρι τις 31 Μαΐου 1970 μόνο 298 039 κιλά σπόρων δρώμης ήδυνήθησαν να παραδοθούν βάσει της χορηγηθείσας άδειας.

Συνεπεία των συνθηκών αυτών, η προσφεύγουσα ζήτησε ήδη στις 13 Μαΐου 1970 την παράταση της άδειας για δύο μήνες σύμφωνα με το άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο 6), του κανονισμού 473/67 της Έπιτροπής της 21ης Αυγούστου 1967, περί άδειών εισαγωγής και εξαγωγής για δημητριακά και παράγωγα δημητριακών, δρυζα εις θραύσματα και παράγωγα δρύζης (ABl. 204 της 24ης Αυγούστου 1967, σ. 16). Η διάταξη αυτή προβλέπει, μεταξύ άλλων, ότι κατόπιν αίτησεως παρατείνεται η διάρκεια ισχύος μιας άδειας, έφ' όσον παρεμποδίζεται έντός αυτής της προθεσμίας ή εξαγωγή λόγω γεγονότων που δύνανται να θεωρηθούν ως άνωτέρα βία, στά όποια γεγονότα σύμφωνα με την παράγραφο 2, στοιχείο ζ), συνυπολογίζεται και η διακοπή των πλωτών μεταφορών λόγω πάγου.

Ύστερα από απόρριψη της αίτησεως παρατάσεως με απόφαση της 20ης Μαΐου 1970 και με την αίτιολογία ότι δέν υφίσταται καμία περίπτωση άνωτέρας βίας που να δικαιολογεί παράταση, η προσφεύγουσα ήναγκάσθη τόν Ιούνιο 1970 να προβεί στην εξαγωγή της υπόλοιπης ποσότητας βάσει νέας, λιγότερο ευνοϊκής ως προς τό ποσοστό επιστροφής, άδειας.

Κατά της απόρριπτικής απόφασεως έστράφη η έπιχείρηση H. und J. Brüggem με προσφυγή ένώπιον του Verwaltungsgericht της Φραγκφούρτης επί του Μάιν, η όποια και εϋδοκίμησε. Το Hessischer Verwaltungsgerichtshof απέρριψε επίσης την έφεση που άσκησε τό Bundesanstalt für landwirtschaftliche Marktordnung (Όμοσπονδιακό Ίδρυμα Όργανώσεως Γεωργικών Άγορών), οργανισμός, ό όποιος διεδέχθη τό Einfuhr- und Vorratsstelle και απέφασισε ότι σύμφωνα με τό έν τω μεταξύ μεταβληθέν αίτημα της προσφυγής, η προσφεύγουσα έπρεπε να άποκατασταθεί στην κατάσταση

στην όποια θά εύρίσκετο άν είχε γίνει δεκτή η άρχική αίτηση περί παρατάσεως της άδειας εξαγωγής. Κατά της άποφασεως αυτής άσκησε τό καθ' οϋ Revision ένώπιον του Bundesverwaltungsgericht. Η προσφεύγουσα ζήτησε την απόρριψη της Revision και προέβαλε έπικουρικώς και πάλι κατά την διαδικασία της Revision τό άρχικό της αίτημα περί έκ των υστέρων παρατάσεως της άδειας εξαγωγής.

Τό αίτημα αυτό ώθησε τό έβδομο τμήμα του Bundesverwaltungsgericht στην ύποβολή έρωτήματος περί της έρμηνείας του κανονισμού 473/67. Τό δικαστήριο αυτό, όπως τά προηγούμενα δικαστήρια που έπελήφθησαν της ύποθέσεως, έκκινεί από τό ότι στην προκειμένη περίπτωση δέν έγινε δυνατή η έγκυρη χρησιμοποίηση της άδειας λόγω άνωτέρας βίας και, συνεπώς, τό καθ' οϋ υποχρεούται να έγκρίνει την αίτηση περί παρατάσεως της άδειας εξαγωγής. Τό δικάζον τμήμα τρέφει όμως σοβαρές άμφιβολίες άν είναι δυνατή μία εκ των υστέρων παράταση της άδειας που αναφέρεται σε μία χρονική περίοδο η όποια έχει ήδη παρέλθει. Κατά την άποψη του είναι, δεδαίως, δυνατό σε περίπτωση τέτοιας εκ των υστέρων παρατάσεως να αναγραφούν οι σπόροι δρώμης που αφήχθησαν τόν Ιούνιο 1970 από την νέα άδεια που έδόθη για τόν λόγο αυτό στην παραταθείσα πρώτη άδεια με την συνέπεια ότι θά ίσχυαν για την προσφεύγουσα οι έννοικότεροι συντελεστές επιστροφής της πρώτης άδειας. Μία τέτοια διαδικασία όμως, κατά την γνώμη του τμήματος, θά συνιστούσε σοβαρή άπειλή για την λειτουργία του κοινοτικού συστήματος άδειών ως δείκτου της εξέλιξεως της αγοράς, έπειδή τελικά θά κατέληγε σε ένα είδος προσωρινής παρατάσεως του χρόνου της άδειας από αυτόν ό όποιος την λαμβάνει, η δε δεύτερη άδεια θά συνιστούσε άπλως προσωρινό ύποκατάστατο. Άφετέρου, τό δικαστήριο παραδέχεται ότι τό άποτέλεσμα αυτό είναι έλάχιστα ίκανοποιητικό από άπόψεως προστασίας του κοινοτικού πολίτη, καθόσον δέν θά δύνανται να εϋδοκιμήσουν άξιώσεις για παράταση της άδειας λόγω άρνήσεως της

άρμοδιας άρχης, επειδή οι αξιώσεις αυτές έχουν κανονικά λήξει λόγω παρόδου του χρόνου πριν γίνει δυνατό να επιλυθεί τό ζήτημα δικαστικώς. Λόγω αυτής της συγκρούσεως συμφερόντων, τό έβδομο τμήμα του Bundesverwaltungsgericht ανέβαλε μέ διάταξη της 17ης Δεκεμβρίου 1981 τήν δίκη και ύπέβαλε, προς έκδοση προδικαστικής αποφάσεως σύμφωνα μέ τό άρθρο 177 της συνθήκης ΕΟΚ, τό ακόλουθο έρώτημα:

«Είναι δυνατή, βάσει του άρθρου 9, παράγραφος 1, του κανονισμού 473/67/ΕΟΚ της Έπιτροπής, της 21ης Αύγουστου 1967 (ΑΒΙ. 204/16 της 24ης Αύγουστου 1967) ή παράταση της ισχύος άδειας εξαγωγής μέ προκαθορισμένο ποσό επιστροφής, για χρονικό διάστημα που άνάγεται στο παρελθόν και, επομένως, αναδρομικώς, ώστε να εξασφαλίζεται μέ τόν τρόπο αυτό στον εξαγωγέα, του όποιου ή ισχύς της άδειας δέν παρετάθη έγκαιρως και ό όποιος, έν συνέχεια, έπραγματοποίησε τήν εξαγωγή βάσει νέας άδειας, ή έφαρμογή του προκαθορισμένου ποσοστού επιστροφής επί της έν λόγω εξαγωγής;»

‘Η άποσή μου, έν προκειμένω, έχει ως εξής:

‘Όπως διαπιστώνει τό αίτούν δικαστήριο στην διάταξη του περί παραπομπής, ή προσφεύγουσα στην κυρία δίκη επιδιώκει πράγματι να άποφύγει τίς δυσμενείς νομικές συνέπειες, οι όποιες προέκυψαν γι’ αυτή, επειδή τό καθ’ ού στην κυρία δίκη δέν άνταπεκρίθη μέχρι τώρα, όπως έπρεπε, στην αίτηση περί παρατάσεως της άδειας άριθ. Β-10 755. Τό τμήμα εκκινεί έν προκειμένω από τό ότι ή προσφεύγουσα παρηγοδίσθη λόγω άνωτέρας βίας να προβεί στην εξαγωγή του έν λόγω έμπορεύματος έντός της προθεσμίας που καθορίζεται μέ αυτήν τήν άδεια και ότι, συνεπώς, τό καθ’ ού μή έγκρινοντας τήν αίτηση περί παρατάσεως, ή όποια ύπεβλήθη πρό της παρόδου της προθεσμίας, ενήργησε παρανόμως έν όψει του άρθρου 9, παράγραφος 1, στοιχείο

6), του κανονισμού 473/67, σύμφωνα μέ τό όποιο έφ’ όσον συντρέχουν αυτές οι προϋποθέσεις ή προθεσμία πρέπει να παρατείνεται. Έπειδή κατά τήν άποψη του τμήματος τό καθ’ ού δέν δύναται να υποχρεωθεί μέσω εξαλείψεως τών συνεπειών που είχε ή άπόφασή του, να προβεί σε «τακτοποίηση» της άδειας που χορηγήθηκε στην προσφεύγουσα «βάσει μιας ύποθετικής πλήρους εξαγωγής», ή έπιτυχής έκβαση της Revision εξαρτάται, συνεπώς, από τό άν δύναται να χορηγηθεί παράταση της άδειας σύμφωνα μέ τό άρθρο 9, παράγραφος 1, του έν λόγω κανονισμού για ένα χρονικό σημείο που εύρίσκεται στο παρελθόν. ‘Η έκ τών ύστερων παράταση όμως της πρώτης άδειας έχει επιπλέον σημασία για τήν προσφεύγουσα μόνο άν συγχρόνως ή δεύτερη άδεια, βάσει της όποίας εξήχθη τό ύπόλοιπο έμπόρευμα, δύναται να άκυρωθεί έκ τών ύστερων. Πράγματι, άν αυτό δέν είναι δυνατό, χάνει ή προσφεύγουσα τήν έγγυση που είχε δοθεί γι’ αυτή τήν άδεια επειδή λόγω της μεταγενέστερης άναγραφής της εξαγωγής στην πρώτη άδεια ή δεύτερη άδεια δέν έχρησιμοποieh. Συνεπώς, πρέπει τό δικαστήριο, όπως τονίζουν όλοι οι διάδικοι, να άποφασίσει κατά πρώτον άν λαμβανόμενων ύπ’ όψη τών άνωτέρω συνθηκών μία άδεια δύναται άκόμη να παραταθεί μετά τήν λήξη της και άν ή προς αντικατάσταση άδεια, ή όποια χρησίμευσε για τήν διενέργεια της εξαγωγής, δύναται να εξαφανισθεί έκ τών ύστερων μέ αναδρομικά άποτελέσματα.

1. ‘Όσον άφορά τό πρώτο έρώτημα, τό παραπέμπον δικαστήριο και οι διάδικοι λαμβάνουν όρθως ως βάση, ότι τό ζήτημα της έκ τών ύστερων παρατάσεως της διαρκείας ισχύος μιας άδειας δέν ρυθμίζεται ρητά στον κανονισμό 473/67. ‘Υπάρχει σύμπτωση άπόψεων κυρίως για τό ότι αυτό τό κενό στη ρύθμιση δύναται σε τελευταία άνάλυση να πληρωθεί μόνον κατόπιν σταθμίσεως τών άγαθών μεταξύ της προστασίας και της λειτουργίας του κατά τό κοινοτικό δικαιο συστήματος άδειών και της προστα-

σίας του ενδιαφερομένου λήπτου της άδειας. Υφίσταται όμως διάσταση άπόψεων ως προς τό σε ποίο από τά δύο έννομα άγαθά πρέπει σε τελευταία άνάλυση νά δοθεί ή προτίμηση.

Τό παραλέπον δικαστήριο και τό καθ' ού στην κυρία δίκη παραδέχονται μέν ότι έν όψει της έννόμου προστασίας του κοινοτικού πολίτη, σε περίπτωση έκ των ύστερων μή παρατάσεως της άδειας είσαγωγής δύνανται νά προκύψουν μή ικανοποιητικά άποτελέσματα, άποδίδουν όμως στην άξιοπιστία της λειτουργίας του συστήματος άδειών, ως δείκτου της εξέλιξεως της άγοράς, πρωταρχική σημασία. Έφ' όσον δέν τίθεται έν άμφιβόλω ή άποδεικτική δύναμη των άδειών είναι άναπόφευκτο κατά την άποψη του Bundesanstalt für landwirtschaftliche Marktordnung νά έκπληροούνται οι ύποχρεώσεις είσαγωγής ή έξαγωγής πού συνδέονται μέ αυτό, έκτός από μερικές στενωδς διατυπωμένες και ρητώς προβλεπόμενες έξαιρέσεις.

Έ προσφεύγουσα στην κυρία δίκη και ή Έπιτροπή, οι όποιες επίσης δέν άμφισβητούν την άναγκαιότητα ενός άξιόπιστου συστήματος άδειών, καταλήγουν, άντιθέτως, μετά από στάθμιση όλων των περιστάσεων στό συμπέρασμα ότι οι λόγω, έκ των ύστερων, παρατάσεως των άδειών προκύπτουσες άρνητικές παρενέργειες επί της λειτουργίας του συστήματος άδειών είναι περιορισμένες ένώ ή έννομη προστασία του ενδιαφερομένου σε περίπτωση έκ των ύστερων μή παρατάσεως των άδειών είναι πολύ άτελής. Συνεπώς, σε περιπτώσεις όπως ή προκειμένη πρέπει νά δοθεί ή προτίμηση στην πλήρη προστασία των δικαιωμάτων του ενδιαφερομένου.

Κατά την γνώμη μου πρέπει, για νά λάβω ήδη από τώρα θέση ως προς τά τελικά μου συμπεράσματα, νά γίνει δεκτή ή τελευταία αυτή άποψη για τους εξής λόγους.

α) Είναι, δεδαίως, όρθό ότι τό κατά τό κοινοτικό δίκαιο σύστημα άδειών καθιστά δυνατή στά κοινοτικά όργανα μία έκ των προτέρων άντίληψη της εξέλιξεως της καταστάσεως στην άγορά για την διαχείριση της κοινής οργανώσεως άγοράς και ή ρύθμιση περί έγγυήσεως, ή όποια έξυπηρετεί την τήρηση των ύποχρεώσεων σχετικά μέ τίς είσαγωγές και έξαγωγές, έξασφαλίζει την μεγαλύτερη δυνατή ασφάλεια της ως άνω έκ των προτέρων άντιλήψεως. Έν προκειμένω, δύσκολα δύνανται νά άμφισβητηθεί, άντιθέτως προς τά ύποστηριζόμενα από την προσφεύγουσα, ότι οι μεταβολές πού έπέρχονται έκ των ύστερων σε δύο άδειες συνεπάγονται μέχρι ενός όρισμένου όριου προσβολή της άξιοπιστίας του συστήματος των άδειών είσαγωγής και έξαγωγής για γεωργικά προϊόντα, στά πλαίσια της κοινής οργανώσεως άγοράς. Τόσο τό καθ' ού όσο και ή Έπιτροπή τόνισαν, έν προκειμένω, δικαίως ότι οι κοινοτικές άρχές προκειμένου νά έχουν έκ των προτέρων άντίληψη της καταστάσεως στην άγορά, δύνανται κατά την έναρξη του χρόνου διαρκείας μιάς άδειας νά έπαφίενται, κατ' άρχήν, στό ότι οι ύποβαλόντες την αίτηση θά έκπληρώσουν τά καθήκοντά τους ως προς την είσαγωγή και την έξαγωγή, χωρίς αυτό νά έλέγχεται άμεσα κάθε φορά για λόγους διοικητικής τεχνικής. Έν προκειμένω καλύπτονται μέ την έκδοση μιάς διπλής άδειας δύο είσαγωγές και έξαγωγές ένώ σε περίπτωση πού ή πρώτη άδεια παρατείνεται και ή δεύτερη άδεια άκυροείται, ύφίσταται από πραγματικής άπόψεως μόνο μία είσαγωγή ή έξαγωγή.

Μία τέτοια «διπλή καταχώρηση» δέν δύνανται αυτή καθ' έαυτή, άντιθέτως προς τους ισχυρισμούς του καθ' ού στην κυρία δίκη, νά θέσει έν άμφιβόλω την άποδεικτική δύναμη αυτού του ίδιου του συστήματος άδειών. Πράγματι, για μία έκ των προτέρων άντίληψη της άγοράς δέν έχουν σημασία άπολύτως άκριβείς γνώσεις της

είσαγωγής και εξαγωγής αλλά αρκεί τό αν δύνανται νά καθορισθουν μέ τήν κατά τό δυνατόν άκρίβεια τά μεγέθη τους. Τό δημόσιο συμφέρον, τό όποιο άπαιτεί μία κατά τό δυνατό άκριβή αντίληψη τής έξελίξεως τών είσαγωγών και έξαγωγών στά διάφορα κράτη μέλη, πρέπει, επί πλέον, όπως έτόνισε τό Δικαστήριο, μεταξύ άλλων, στήν υπόθεση Kampfemeyer¹, νά εύρίσκεται σέ συμφωνία μέ τήν όμοίως πρός τό δημόσιο συμφέρον ύφισταμένη άναγκαιότητα, νά μήν παρεμποδίζεται τό διακρατικό εμπόριο μέ υπερβολικά άυστηρές ύποχρεώσεις. Για τό λόγο αυτό, ό άμφισβητούμενος κανονισμός 473/67 προβλέπει μία ειδική ρύθμιση για τίς περιπτώσεις, κατά τίς όποιες συνελεία άνωτέρας δίας δέν δύνανται νά διενεργηθεί ή είσαγωγή ή έξαγωγή έντός τής διάρκειας ισχύος τής άδείας. Πρέπει νά θεωρείται πάντοτε ότι ύπάρχει περίπτωση άνωτέρας δίας, όπως όρθώς παρατηρεί τό παραπέμπον δικαστήριο, σύμφωνα μέ τήν παγία νομολογία του Δικαστηρίου (πχ. στίς ύποθέσεις Kampfemeyer¹, 3/74², 11/70³, 4/68⁴, όταν ή παρακαλυτική τής είσαγωγής ή έξαγωγής κατάσταση προκύπτει από ένα άσυνήθιστο γεγονός πού εύρίσκεται έκτός τής σφάιρας έπιρροής του έξαγωγέα και πού τόσο αυτό όσο και τά άποτελέσματα πού συνελάγεται δέν δύνανται νά άποτραπούν παρ' όλη τήν έπίδειχθεισα έπιμέλεια πού άναμένεται λογικά από έναν συνηθισμένο έμπορο. Από τόν όρισμό αυτό συνάγεται ότι οι περιπτώσεις άνωτέρας δίας πρέπει νά βασίζονται πάντοτε σέ άντικειμενικές και εύκολα δυνά-

μενες νά άποδειχθουν πραγματικές συνθήκες, οι όποιες εύρίσκονται έκτός τής σφάιρας έπιρροής του ένδιαφερομένου. Αυτό τό σχετικά στενό κριτήριο, πού πρέπει νά εφαρμόζεται από τίς αρχές και τά δικαστήρια ως πρός τό αν ύφίσταται πράγματι περίπτωση άνωτέρας δίας, έξασφαλίζει, έν τούτοις, ότι θεμελιωμένες αίτήσεις άκυρώσεως ή παρατάσεως τής διάρκειας ισχύος άδειών δέν θά εμφανίζονται ύπερβολικά συχνά και ότι έκ τούτου οι άρνητικές έπιπτώσεις στήν λειτουργία του συστήματος άδειών θά συγκρατείται επίσης σέ στενά όρια.

Η προκειμένη περίπτωση διακρίνεται έν προκειμένω σαφώς και ως πρός τά πραγματικά περιστατικά, στα όποια στηρίζεται ή άπόφαση του Δικαστηρίου επί τής ύποθέσεως Hirsch⁵, στήν όποια αναφέρεται τό Bundesverwaltungsgericht. Στήν υπόθεση αυτή έπρόκειτο για τό αν και κατά πόσο δηλώσεις βουλήσεως κατά τό κοινοτικό δικαιο δύνανται ένδεχομένως νά προσδληθουν λόγω πλάνης βάσει κανόνων του ένδικου δικαίου. Η πλάνη όμως, σέ αντίθεση πρός τίς περιπτώσεις άνωτέρας δίας, στηρίζεται σέ ύποκειμενικές έλαττωματικές παροχές και πηγάζει από τό πεδίο προσωπικής ευθύνης του ένδιαφερομένου. Έπειδή έν προκειμένω ύφίσταται κίνδυνος τεχνασμάτων, τό Δικαστήριο έδέχθη στήν άνωτέρω άπόφαση, μεταξύ άλλων, ότι μία αίτηση χορηγήσεως άδείας είσαγωγής δέν δύνανται νά προσδληθεί λόγω πλάνης.

1 — Άπόφαση τής 30ης Ιανουαρίου 1974 επί τής ύποθέσεως 158/73, E. Kampfemeyer κατά Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel, Slg. 1974, σ. 101.

2 — Άπόφαση τής 28ης Μαΐου 1974 επί τής ύποθέσεως 3/74, Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel κατά Firma Wilhelm Pfüzenreuter, Slg. 1974, σ. 589.

3 — Άπόφαση τής 17ης Δεκεμβρίου 1970 επί τής ύποθέσεως 11/70, Internationale Handelsgesellschaft mbH κατά Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel, Slg. 1970, σ. 1125.

4 — Άπόφαση τής 11ης Ιουλίου 1968 επί τής ύποθέσεως 4/68, Firma Schwarzwaldmilch GmbH κατά Einfuhr- und Vorratsstelle für Fette, Slg. 1968, σ. 561.

⁵ Αν, συνεπώς, πρέπει νά ληφθεί ως βάση ότι οι περιορισμένες έξαιρέσεις πού καθορίζονται στενά για τίς περιπτώσεις άνωτέρας δίας δέν θίγουν κατ' όρχήν τήν άξιοπιστία του συστήματος άδειών είναι, έν προκειμένω, επίσης άνευ σημασίας τό αν ή διάρκεια ισχύος τών άδειών παρατείνεται πριν

5 — Άπόφαση τής 12ης Δεκεμβρίου 1978 επί τής ύποθέσεως 85/78, Bundesanstalt für landwirtschaftliche Marktordnung κατά Jacob Hirsch & Söhne GmbH, Slg. 1978, σ. 2517.

από τή λήξη τους ή μόλις μετά από αυτή. Τό ότι επιτρέπεται μία τέτοια έκ των υστέρων παράταση, δύναται, εξ άλλου να συναχθεί επίσης, όπως όρθως αναφέρει η προσφεύγουσα, από τό άρθρο 36, παράγραφος 2, του, όπως ισχύει σήμερα, κανονισμού 3183/80 τής Έπιτροπής, τής 3ης Δεκεμβρίου 1980, περί κοινών τρόπων εφαρμογής του καθεστώτος άδειών εισαγωγής, εξαγωγής και προκαθορισμού για τά γεωργικά προϊόντα (ΕΕ ειδ. έκδ. 11/022 σ. 66), σύμφωνα μέ τό όποιο αίτηση παρατάσεως τής διάρκειάς ισχύος δύναται να υποβληθεί εντός 30 ημερών μετά τήν λήξη τής άδειας. Άν όμως ή αίτηση παρατάσεως δύναται να υποβάλλεται μετά τή λήξη τής άδειας τότε δύναται και ή απόφαση επ' αυτής τής αιτήσεως να επέρχεται χρονικά έκ των υστέρων μέ τήν συνέπεια ότι τότε ή παράταση ενεργεί αναδρομικά για τή χρονική διάρκεια από τής λήξεως τής άδειας μέχρι τής απόφάσεως επί τής αιτήσεως παρατάσεως.

6) Άν δέν γίνει δεκτή ή έκ των υστέρων παράταση τής διάρκειάς ισχύος τής άδειας εξαγωγής, τότε και ή έννομος προστασία του ένδιαφερομένου κατόχου τής άδειας θά είναι έξαιρετικά άτελής. Η άπαιτηση του κατόχου τής άδειας για παράταση αυτής σύμφωνα μέ τό άρθρο 9 του έν λόγω κανονισμού δέν θά δύναται πρακτικά να υπερισχύσει, στην περίπτωση αυτή, τής άρνήσεως τής άρμοδιάς διοικητικής άρχής, όπως τονίζουν όρθως τόσο τό παραπέμπον δικαστήριο όσο και ή προσφεύγουσα στην κυρία δίκη και ή Έπιτροπή, επειδή οι άπαιτήσεις αυτές σε αντίθεση προς τίς άπαιτήσεις σχετικά μέ τήν έλευθέρωση τής εγγυήσεως κανονικά λήγουν μέ τήν άποδο τής προθεσμίας πριν γίνει δυνατό να λυθεί τό ζήτημα όριστικώς διά τής δικαστικής όδοϋ. Άλλά και διατάξεις κατά τήν διαδικασία των άσφαλιστικών μέτρων άποδεικνύονται σε μία τέτοια περίπτωση ως έλαχιστη άρωγή, επειδή έτσι θά προεξοφλείται ή απόφαση κατά τήν κυρία διαδικασία και, επί πλέον, ό εξαγωγεύς θά διατρέχει τόν κίνδυνο να διενεργήσει τήν εξαγωγή επί μιάς έλάχιστα άσφαλούς νομικής θάσεως,

επειδή ή όριστική απόφαση περί του νομίμου αυτής θά έκδοθει πολύ άργότερα.

Τέλος, ό ένδιαφερόμενος δέν θά ήδύνατο ούτε μέ τό μέσο τής άποζημιώσεως να άνεύρει πάντοτε τό δίκαιό του, επειδή αξιώσεις άποζημιώσεως κατά ένδικών άρχών θάσει του ένδικού δικαίου όδηγοϋν έν μέρος σε θετικό άποτέλεσμα μόνον εφ' όσον ή άρχή ένήργησε ύπαιτίας. Στίς περιπτώσεις, όμως, άνωτέρας θίας μία τέτοια ύπαιτιότης δύναται δύσκολα να άποδειχθεί.

Έξ άλλου, κατά τής παραπομπής του ένδιαφερομένου στις δυνατότητες άποζημιώσεως κατά τό ένδικό δικαιο συνηγορεί και ή σκέψη ότι στην περίπτωση αυτή θά έθμελιούτο ύποχρέωση άποζημιώσεως εις θάρος του ένδικού προϋπολογισμού ή του ύπαλλήλου που ένήργησε, ένώ ή κατάπτωση τής εγγυήσεως και ό χαμηλότερος ύπολογισμός τής έπιστροφής λόγω εξαγωγής θά απέβαινε προς όφελος του κοινοτικού προϋπολογισμού.

Μία καθαρώς άναγνωριστική απόφαση περί του ότι ή άρχή είναι ύποχρεωμένη να παρατείνει τήν άδεια κατά τό χρονικό σημείο τής ύποβολής τής αιτήσεως θά είχε μέν, τέλος, ως συνέπεια ότι ή εγγύηση, που κακώς κατέπεσε, έλευθερώνεται, όχι όμως και τή συνέπεια, να χορηγηθεί στόν ένδιαφερόμενο και ή έκ των προτέρων καθορισθείσα έπιστροφή, επειδή τό έμπόρευμα έξήχθη θάσει τής άδειας που έξεδόθη προς άντικατάσταση.

Έπειδή, συνεπώς, οι λόγοι αυτοί που άφορούν τήν έννομο προστασία του κατόχου τής άδειας είναι τόσο σημαντικοί και ή έκ των υστέρων παράταση δέν θά έθιγε αισθητά τήν αξιοπιστία του συστήματος άδειών, πρέπει και ή έκ των υστέρων παράταση τής άδειας να θεωρηθεί ως επιτρεπτή, σύμφωνα μέ τό άρθρο 9, παράγραφος 1, του κανονισμού 473/67.

2. 'Επειδή μία τέτοια έκ των υστέρων παράταση της πρώτης άδειας, όπως ήδη κατέδειξα, έχει σημασία για τον ενδιαφερόμενο μόνο αν συγχρόνως υφίσταται ή δυνατότης άκυρώσεως της δευτέρας άδειας, δάσει της οποίας εξέχθη τό εμπόρευμα, τίθεται τό περαιτέρω έρώτημα περί της νομικής δάσεως μιας τέτοιας άκυρώσεως. Αναμφιδόλως, τό άρθρο 9 του κανονισμού 473/67 δέν εφαρμόζεται εύθές στήν περίπτωση αυτή, επειδή δέν έγινε χρήση της δευτέρας άδειας για λόγους άνωτέρας βίας.

'Ενώ τό Bundesanstalt für landwirtschaftliche Marktordnung άποκρούει έδώ χάριν της λειτουργίας του συστήματος άδειών μία διασταλτική έρμηνεία, ή 'Επιτροπή συνηγορεί υπέρ της υπάρξεως καθήκοντος της έθνικής άρχης προς άκύρωση της δευτέρας άδειας, κατά ανάλογη νομική εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 9, παράγραφος 1, στοιχείο α), και παράγραφος 3, του έν λόγω κανονισμού, σύμφωνα μέ τά όποια πρέπει νά θεωρηθούν ως περιστάσεις άνωτέρας βίας και άλλες από αυτές πού αναφέρονται στήν παράγραφο 2.

Σύμφωνα μέ όσα έλέχθησαν μέχρις έδώ, πρέπει, κατά τή γνώμη μου, τό Δικαστήριο νά άκολουθήσει κι έδώ τήν πρόταση της 'Επιτροπής και νά δεχθεί κατά ανάλογη εφαρμογή των άνωτέρω διατάξεων ότι ή άδεια πού χορηγείται άργότερα δύναται νά άκυρωθεί. 'Εδώ πρέπει νά ληφθεί υπ' όψη

ότι ή άδεια αυτή εξέχθη μόνο, επειδή ό οργανισμός, τόν όποιον διεδέχθη τό Bundesanstalt für landwirtschaftliche Marktordnung, κακώς άρνήθη νά χορηγήσει παράταση της πρώτης άδειας ενώ συνέτρεχε περίπτωση άνωτέρας βίας. 'Εν προκειμένω, ή άρνητική άπόφαση πρέπει νά θεωρηθεί ως γεγονός τό όποιο ευρίσκεται εκτός της σφαιρας έπιρροής της προσφευγούσης συννεπεία περιπτώσεως άνωτέρας βίας, πού τόσο αυτό όσο και οι συνέπειες πού συνδέονται μέ αυτό δέν δύνανται νά άποφευχθούν παρ' όλη τήν επίδειξη κάθε επιμέλειας πού αναμένεται λογικά από έναν συνηθισμένο έμπορο. Και έδώ επίσης πρόκειται για γεγονότα τά όποια διαφεύγουν της δυνατότητας έλέγχου του κατόχου της άδειας και, συνεπώς, δέν θά πρέπει νά εμφανίζονται πολύ συχνά. Οι άρνητικές έπιπτώσεις στή λειτουργία του συστήματος των άδειών πού συνεπάγεται ή άκύρωση της άδειας, συγκρατούνται, συνεπώς, επίσης σέ στενά όρια, ενώ ή άκύρωση και πάλι φαίνεται επιβαλλομένη για νά εξασφαλισθεί στόν ενδιαφερόμενο άποτελεσματική έννομος προστασία. 'Επειδή, επί πλέον, και ή έξαιρετική διάταξη του άρθρου 9, παράγραφος 1, του έν λόγω κανονισμού, πού ισχύει για περιπτώσεις άνωτέρας βίας, στηρίζεται σέ σκέψεις έπιεικειας, δέν έχω κανένα δισταγμό νά θεμελιώσω κατά ανάλογη εφαρμογή αυτής της διατάξεως τήν ύποχρέωση προς άκύρωση της δευτέρας άδειας.

3. Συμπεραίνων, προτείνω, συνεπώς, στό Δικαστήριο νά δώσει στό προδικαστικό έρώτημα του Bundesverwaltungsgericht τήν άκόλουθη άπάντηση:

'Η διάρκεια ισχύος μιας άδειας εξαγωγής μέ έκ των προτέρων καθορισμένη έπιστροφή δύναται δάσει του άρθρου 9, παράγραφος 1, του κανονισμού 473/67/ΕΟΚ της 'Επιτροπής, της 21ης Αύγουστου 1967, νά παραταθεί και μετά τήν λήξη ισχύος της αν ή άρμοδια άρχή κακώς άρνήθη νά χορηγήσει έγκαίρως παράταση και για τόν λόγο αυτό ή εξαγωγή διενεργήθη μέ μία νέα άδεια. Στήν περίπτωση αυτή, ή μεταγενέστερη άδεια πρέπει νά άκυρωθεί.